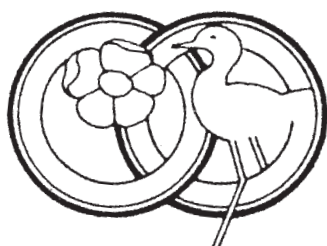
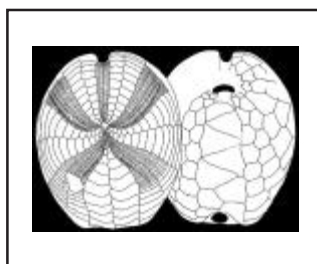

OBSERVATIE

contactorgaan

LANDSCHAPSVERENIGING "DE KRINGLOOP"

Jaargang **32**

No. 4

- Bestuur:** Voorzitter: **J. Hermans**, Hertestraat 21,
6067 ER Linne, tel. 0475 - 462440
- Secretaris: **J. van der Vorst**, Weerdweg 11,
6067 BN Linne, tel. 0475 - 462993
secretariaat@dekringlooplinne.nl
- Penningmeester: **L. Baars**, Onderste Boord 1,
6067 AE Linne, tel. 0475 - 464140
- Leden: **J. Hannen**, Marktstraat 1,
6049 BA Herten, tel. 0475-334807
Mevr. A. Homburg, Burton Jostweg 7,
6041 PG Roermond, tel. 0475 - 531002
L. Hulsbosch, Op het Kuilken 12,
6067 AK Linne, tel. 0475-463239.
K. Welters, Suikerdoossingel 44,
6051 HR Maasbracht, tel. 0475 - 462345
- Website:** www.dekringlooplinne.nl
- Redactie:** **J. Hermans**, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, tel. 0475 - 462440
J. Hannen, Marktstraat 1, 6049 BA Herten,
tel. 0475 - 334807
Mevr. A. Homburg, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond,
tel. 0475 - 531002
redactie@dekringlooplinne.nl
- Redactieadres:** Hertestraat 21, 6067 ER Linne, Marktstraat 1, 6049 BA Herten
of Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond
- Copy inleveren:** Observatie verschijnt zes keer per jaar: in januari, maart, mei,
augustus, september en november.
Inleveren copy respectievelijk vóór of in de laatste week
voorafgaande aan de maand, waarin Observatie verschijnt op
één van de redactie-adressen.
- Abonnement/
lidmaatschap** Lidmaatschap (incl. abonnement jan. t/m dec.)
minimaal • 10,00 per jaar.
Over te maken op ons rekeningnr. 12.93.03.763, Rabobank
Linne (giro bank 104.90.27) of op giro 470.97.59 ten name van
penningmeester L. Baars.
Het lidmaatschap wordt stilzwijgend verlengd, tenzij dit
schriftelijk bij de secretaris of penningmeester wordt opgezegd
vóór 1 december.
- Drukwerk:** Drukkerij CREEMERS, St. Odiliënberg
- Omslag:** Het Hoosden

Landschapsvereniging DE KRINGLOOP

Hertestraat 21, 6067 ER Linne.

De Kringloop stelt zich ten doel tezamen het landschap te verkennen in al zijn facetten en zodoende liefde te kweken voor natuur en heem.

De vereniging tracht haar doel te bereiken door:

- het bestuderen van flora, fauna, milieu, cultuurgeschiedenis en heem;
- het verschaffen en verzamelen van informatie over flora, fauna, milieu, cultuurgeschiedenis en heem, onder andere door het organiseren van excursies, lezingen en tentoonstellingen;
- het beheren en exploiteren van een ruimte voor het realiseren van de taken, die voortvloeien uit de doelstelling;
- het beïnvloeden van het overheidsbeleid in de richting van behoud, herstel en bescherming van heemkundige, cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden en het milieu;
- het bijeenbrengen van gelden nodig ter bereiking van het doel en het publiceren van de bevindingen van de Kringloop;
- het samenwerken met qua doelstelling gelijkgerichte groepen, instellingen en instanties.

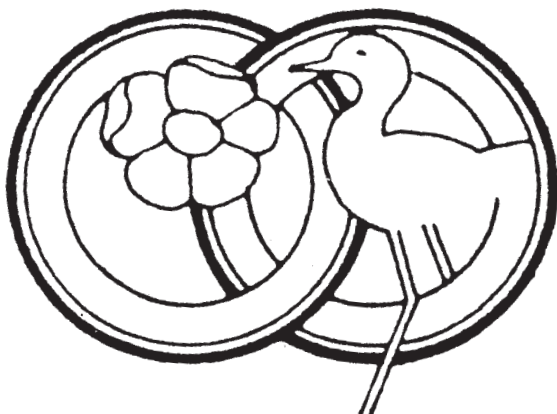
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ondertekende stukken en artikelen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de betrokken auteur(s).

OBSERVATIE

tweemaandelijks contactorgaan van

Jaargang 32 (2005), no 4

In dit nummer:

- Dagexcursie op 28 augustus naar de Ravenvennen
door *J. Hermans* 2

- Aanloop
door *W. Corten* 6

- Cursus paddestoelen en mossen leren herkennen
door *J. Hermans* 11

- Terug naar de schoolbanken
door *L. Koster* 13

- Vogeltaal
door *A. Homburg* 19

- Vogelkijker
door *A. Homburg* 19

DAGEXCURSIE NAAR DE RAVENVENNEN OP ZONDAG 28 AUGUSTUS

door Jan Hermans

Op **zondag 28 augustus** organiseert Landschapsvereniging De Kringloop een dagexcursie naar het prachtige natuurgebied de Ravenvennen. Dit gebied maakt deel uit van het Nationale Park Maasduinen in Noord-Limburg ten oosten van de Maas. Vanuit Linne op de Nieuwe Markt

wordt om 8.30 uur vertrokken, liefst door middel van carpooling. Deelnemers die rechtstreeks willen rijden dienen om 9.30 uur bij de kerk van Lomm te zijn. Vandaar vertrekken we naar de parkeerplaats die ligt achter het industrieterrein Spikweien, tegen het natuurgebied aan. Degenen

inleiding ○
kaart ○
route ○

381 ha. ⚡

Vrij toegankelijk 🚫

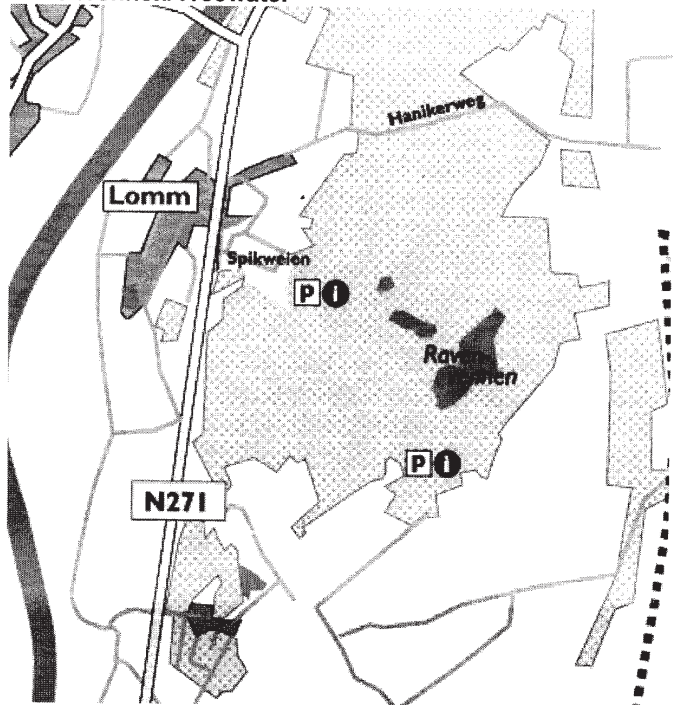
Fietspaden aanwezig 🚲

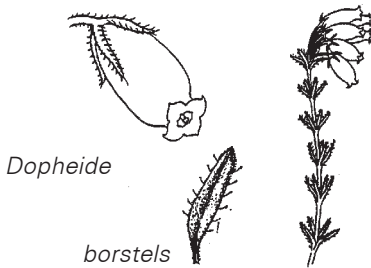
Ruiterpaden aanwezig 🐎

Bereikbaar per bus 🚌

terug naar natuurkaart ⚡

Ravenvennen/Vreewater

die rechtstreeks rijden kunnen het beste bij Venlo, richting Duisburg aanhouden en vervolgens afrit 40 kiezen richting Velden/Arcen. U komt dan op de N27 naar Arcen; nadat U Velden gepasseerd bent komt U in Lomm.

Deze excursie is een dagexcursie; dat betekent dat U moet zorgen voor een lunchpakket en voldoende drank, die U in een rugzak of draagtas overdag kunt meenemen. Stevige wandelschoenen, verrekijker, fototoestel, vogel- en plantengids zijn eveneens onmisbaar.

De excursie start dus rond 9.30 uur in Lomm; op de parkeerplaats van het Limburgs Landschap laten we de auto's staan en beginnen dan te voet aan de verkenning van dit schitterende natuurgebied. Rond 12.00 uur picknicken we in het natuurgebied. De tocht in het ochtendgedeelte gaat vooral naar het

noordelijk deel van het gebied dat rijk is aan bossen, die afgewisseld worden door schrale weilanden en vochtige laagten. Het middag-gedeelte bestaat uit een wandeling door en langs de talrijke vennen prachtig gelegen aan de voet van het stuifzandduin Wittenberg.

De dagexcursie eindigt tussen 15.00 en 15.30 uur.

Het is beslist een excursie/wandeling die U niet mag missen. De gidsen de heren J.Hannen en J.Hermans staan ongetwijfeld garant voor menige interessante waarneming of vondst. Om U alvast in de juiste stemming te brengen volgt hierna nog enige relevante achtergrondinformatie over het gebied. Deze informatie is ontleend aan het Uit en Thuis boek van de Stichting het Limburgs Landschap.

De Ravenvennen en het Vreewater vormen samen een natuurgebied ten zuidoosten van Lomm van ongeveer 381 hectare.

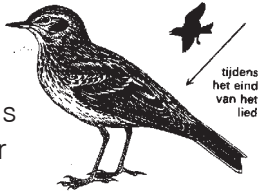
Plaatsnamen op de kaart geven aan dat het gebied er zo'n twee eeuwen geleden heel anders

Wintertaling

uitzag: heide (Lommer- en Schandelose Heide), moeras en open water (Vreewater) bepaalden het

beeld. Intensieve begrazing van de stuifduinen had geresulteerd in de heidevelden, terwijl de ontginning van het natte Vreewatergebied rond de 20^e eeuw werd aangepakt. Aan het einde van de 19^e eeuw begon men met het aanplanten van Grove dennen op de heide en rond 1935 was vrijwel het gehele gebied beplant. De vennen die eerst in open terrein lagen, kwamen vrijwel allemaal in bos te liggen. De waarde van dit gebied werd toen al in gezien. In 1942 deed het Limburgs Landschap de eerste aankoop in dit gebied. Door de versnipperde eigendomssituatie waren er meer dan 200 koopaktes nodig om de huidige oppervlakte natuurgebied te realiseren.

Landschapsbeschrijving

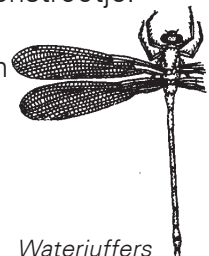
Het Ravenvennengebied maakt deel uit van de uitgestrekte gordel van paraboolduinen, die

zich aan de oostzijde van de Maas uitstrekt van Gennepe tot aan Venlo. Een fraai voorbeeld van een paraboolduin is de Wittenberg, één van de hoogste in het gebied. In de luwte van dit duin ligt, in een uitgestoven laagte, het grootste vennencomplex. Hoewel de Witte waterlelie hier de opvallendste plantensoort is, is het niet de meest karakteristieke.

Kenmerkende plantensoorten rondom de vennen zijn Veelstengelige waterbies, Witte en Bruine snavelbies, Kleine en Ronde zonnedaauw, Veenpluis, Waternavel, diverse zeggen en indien men veel geluk heeft Klokjesgentiaan.

In de vaak dichte Pijpenstrootjesvegetatie langs de oevers broeden Wilde eend, Kuifeend, Dodaars en Wintertaling. Langs de slikrandjes lopen af en toe Witgatjes. De vochtige heide in de omgeving van de vennen bestaat uit Dopheide en Pijpenstrootje.

De vennen liggen allemaal omsloten door bos. Dit is grotendeels naaldbos, maar soms ook eikenberkenbos.

Waterjuffers

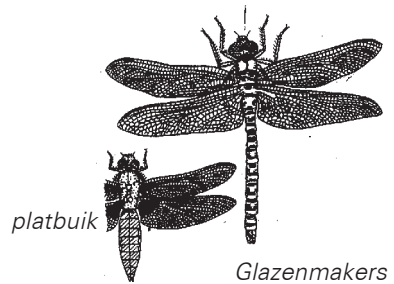
Het bosgebied is het broedgebied van Havik, Buizerd, Sperwer en soms een paartje Wespensdieven. Afwisseling in het gebied is aanwezig door vaak beschut gelegen akkers en graslanden. Deze dienen als voedselgebied voor dassen en reeën. Door de beschutte ligging en de overgangen naar bos zijn deze graslanden vaak goede vlinderbiotopen: Bruin zandoojje, Groot dikkopje, Gehakkelde aurelia, Zilverblauwtje en Atalanta zijn er regelmatig te zien.

Natuurlijk komen op dit soort plekken ook tal van andere insectensoorten voor; wellicht dat we daarvan op 28 augustus het een en ander te zien krijgen.

Waternavel

De rijkdom aan poelen en vennen verklaart het grote aantal amfibieën dat in de Ravenvennen wordt aangetroffen. Van de negen vastgestelde soorten zijn de groene kikkers in de vennen wel het meest opvallend. Ook reptielen komen voor; Hazelworm en kleine hagedis worden regelmatig gezien. Langs de vennen komen ook vele soorten libellen voor; tijdens onze tocht

zullen we zeker kennis maken met enkele pantserjuffers, heidelibellen en mogelijk de Keizerlibel en de Koraaljuffer.

Beheer

In de periode 1985-2001 zijn in het gebied stuwen aangelegd om water in het Vreewater en Lommerbroek beter te kunnen vasthouden. Langs de venranden en op de heideterreinen is geplagd. Bos en struweel rond de vennen is verwijderd zodat vennen meer in open terrein liggen en de hydrologische situatie verbetert. Een aantal vennen is helemaal opgeschoond zodat de vegetatieontwikkeling opnieuw kan starten, waarbij rond het centrale vennencomplex periodieke begrazing met schapen of geiten plaatsvindt. Het graslandbeheer is extensief. Eind 2004 zijn de randen en oevers van de vennen in het

grote vennencomplex geplagd, waarbij er weer interessante pionier vegetaties en vochtige heiden kunnen ontstaan.

om samen met ons op zondag 28 augustus dit gebied te bezoeken en verwonderd te zijn over wat hier allemaal te vinden is.

Naar wij hopen bent U nieuwsgierig genoeg geworden

AANLOOP

door Wim Corten

Het was kwart voor vier toen ik me een weg door het struikgewas baande. Ik wilde uiterlijk om vier uur op de hoogzit zitten. Eenmaal in het sparrenbosje aangekomen ging er vlak voor me een houtsnip op de vleugels. Al snorrend zigzaggend tussen de bomen streek de vogel een twintigtal meters verder weer neer. Het roodbruin op de stuit en bovenstaart was goed te zien. Vertrouwend op zijn camouflagekleed bleef de houtsnip tot het allerlaatste moment plat tegen de grond gedrukt liggen. Ik moest denken aan een verhaal dat Wim de Veen me eens vertelde toen we samen in de Peel naar ganzen waren gaan kijken. Wim was aan het wandelen in de Doort toen hij ineens vreselijk moest 'hatseflatsen'. Hij zocht een stil

plekje op in het bos en deed aldaar keurig zijn boodschap in de vrije natuur. Met enkele bladeren als wc-papier werd het karwei netjes afgehandeld. Hij draaide zich om zodat hij de zaak nog

Vos

eens goed kon inspecteren. Een gewoonte overigens die de meesten onder ons wel zullen herkennen. Misschien dat we als mensen dichter bij de dieren staan dan dat we zelf in de gaten hebben, want ik zie mijn hond Lobke ook altijd nog even omkijken. Kortom toen Wim achter zich keek zag hij tot zijn grote verbazing op een kleine meter afstand van de plek des onheils, een houtsnip liggen, volledig vertrouwend op zijn camouflage, n met zijn omgeving. Wim was diep onder de indruk. Dat de vogel waarschijnlijk z ondersteboven was van de florissante aanblik van Wim's derrire en totaal bedwelmd door de lokale lucht-

verontreiniging, dat van vluchten geen sprake meer kon zijn, kwam natuurlijk niet bij Wim op. Vroeger mocht er nog op houtsnippen gejaagd worden, maar die tijden zijn gelukkig voorbij (ook mede dankzij de inzet van Wim de Veen). Men schoot de vogel met name vanwege een bepaald veertje dat dan als een soort jachttrofee diende ter versiering van de jagershoed. Hoe verzin je het! Zo stil mogelijk vervolgde ik mijn weg en krom rond vier uur op de hoogzit.

Het is begin november en er zijn al aardig wat bladeren van de bomen gevallen. De temperatuur is vrij zacht voor de tijd van het jaar. Een najaarszonnetje hangt boven het bos. Een licht briesje doet de bladeren zachtjes op en neer bewegen. De prachtige bruingele herfsttinten geven het landschap een bijzondere aanblik. Vanaf de hoogzit kijk ik uit op een klein ondiep vennetje met een mooie rietkraag er omheen. Er zijn verschillende open plekken met pitrus, allerlei grassen en zeggen en hier en daar een boompje. De gedeeltes met houtopslag bestaan voornamelijk uit opkomende berkjes. Aan de overzijde van het ven een smalle strook met bos. Linksachter mij

bevindt zich struikgewas met bramen en de hoogzit zelf staat met zijn rug tegen een sparrenbos aan. Vooralsnog blijft het vrij rustig. Kleine zangvogeltjes vliegen op en neer en een paar pimpelmezen in gezelschap van een aantal goudhaantjes nemen bezit van de spar waar ik tegenaan zit. Ze negeren me volledig. In de lucht beginnen de eerste groepen meeuwen aan hun terugtocht naar de slaapvertrekken richting de Maasplassen. Hun voedselvluht voor vandaag zit erop, nu nog veilig de nacht door zien te komen. Enkele grote groepen houtduiven sieren de lucht. Een klein groepje strijkt neer in een populier en ze steken hun kopjes tussen de veren. Kieviten klapwieken in de lucht en

Ree

halen de gekste capriolen uit. Ik probeer ze te tellen, hetgeen een hele klus blijkt te zijn. Al duikelend en weer opstijgend blijven ze kriskas door elkaar heen vliegen. Ik laat het er maar bij zitten en geniet verder van hun schouwspel. De zon zakt zienderogen achter de bomen en het wordt snel kouder. In de verte hoor ik vanuit verschillende kanten geveerschoten klinken. Het jachtseizoen draait op volle toeren. In de bosjes hoor ik enkele reeën bewegen, maar ze komen niet te voorschijn. Zouden ze te bang zijn door al dat geknal? Plots vliegen de houtduiven op. Krijgen we bezoek van een late wandelaar? Ik hoop het niet. Gestag vliegt een vrouwtje havik richting de populier en gaat op een tak zitten. Het is nog een jonge dame. De enigszins bruinwitte onderzijde is grof met bruin gestreept, de bovenzijde van de vogel is bruin. Het is mij al vaker opgevallen dat haviken tegen de avond graag op strooptocht gaan. Ze zal nog flink ervaring op moeten doen in het vangen van prooien voordat de winter invalt, anders krijgt ze het zeer zwaar te verduren. De helft of meer van de jonge haviken komt het eerste levensjaar niet door. Zo hard kan de natuur zijn.

Met een sierlijke glijvlucht verdwijnt ze uit mijn zichtveld. De kou is nu toch aardig te voelen en mijn voeten beginnen in de laarzen flink te verkleumen. Tja, dat hoort er nu eenmaal bij. Tevreden steek ik mijn pijpje op en blaas enkele rookwolkjes als getuigen van mijn aanwezigheid de lucht in. De pijp is een erfstuk van mijn opa en die heeft wat afgepaft in zijn leven. Dat ding leek wel vastgeplakt te zitten tussen zijn lippen. Op een gegeven moment zat er zelfs een gat tussen zijn tanden precies op de plek waar die pijp altijd in zijn mond stond. Twee en negentig is de goede man maar liefst geworden. Wanneer ik het pijpje opsteek is het altijd net alsof hij stiekem nog even meepieft. Aan de pluimpjes rook kan ik zien dat ik goed uit de wind zit. Tevens zoeken enkele lastige muggen al kuchend een beter heenkomen. Toch handig zo'n pijpje. Buiten het schieten van de jagers is het redelijk stil (voor Nederlandse begrippen dan). De geur van tabak kriebelt in mijn neus en tussen de takjes door zoekt de rook zich een eigen weg naar boven. Dan beginnen er een aantal merels te alarmeren. Roodborstjes en winterkoninkjes

trekken fel van leer met hun enigszins tikkende, metaalachtige geluidjes.

Watersnip

In het poeltje duikt er iets paniekerig weg onder water. Alarmfase 1. Er is duidelijk beweging in het struikgewas waar te nemen. Er komt een vos om de hoek kijken. Een mooie rekel, met een enorme gepluimde staart en een zilverachtige schijn op zijn rug, loopt dicht aan de hoogzit voorbij. Ik durf nauwelijks te bewegen. In mijn gedachten noem ik hem Zilverrug. Zonder zich ook maar iets van mij aan te trekken vervolgt hij al sluipend zijn weg. Soms zie ik alleen wat struikjes bewegen of hoor ik enkel geritsel in de hoge vegetatie. Alvorens Zilverrug voorgoed tussen de begroeiing verdwijnt laat hij zich nog even in alle pracht bewonderen. Ik spreek de hoop uit hem snel weer te mogen zien. De vogels worden weer stil en een grote vleermuis vliegt boven mij langs. Het begint te schemeren. Als ik met mijn verrekijker het

poeltje afspeur zie ik tussen het riet een waterral zitten. Het gezicht en borst zijn donker blauwgrijs van kleur. De lange dunne, iets omlaag gebogen rode snavel is nog goed zichtbaar. Normaal gesproken hoor je waterrallen eerder dan dat je ze te zien krijgt. Ze hebben nogal een gevarieerd repertoire met o.a het zeer kenmerkende snel wegstervende gegil van een speenvarken. Het schieten komt steeds dichterbij. De reën laten nog steeds niets van zich zien. Een mannetje bosuil begint niet ver van mij vandaan te roepen. Het geluid komt vanuit het sparrenbos achter mij. Al snel volgt ook het karakteristieke antwoord van het vrouwtje. In de verte hoor ik nog twee mannetjes roepen. Wat lijkt dat toch prettig geregeld bij die bosuilen. Het mannetje start met een beverig "boe-oe-oe-oe-oe" waarop het vrouwtje antwoordt met een schel "kewlEK" (hetgeen zoiets bekend als: "ja ik wil" in bosuilentaal). Ze herhalen de procedure een paar keer en het paartje is gevormd. Het mannetje laat met zijn geroep bovendien de concurrentie nog even weten dat hij hier met zijn liefje woont en hupsakee zo'n half jaar later komen de eerste uilskuikens al

om de hoek kijken. Wat kunnen wij mensen het dan toch ingewikkeld maken. Enkele luide knallen daveren door de lucht. Vanuit de smalle strook bos tegenover mij komen drie reën mijn kant uit. Ze zijn duidelijk gestresst en opgeschrikt van de gewerschoten. Onrustig zoeken ze zich een weg voor mij langs richting de dichte begroeiing aan de andere zijde van het ven en zijn al snel uit het zicht verdwenen. Hun witte spiegels zijn het laatste wat ik van ze zie. Het blijft telkens weer geweldig om deze beesten waar te nemen. Gelukkig zie ik ze meestal op hun gemak grazend of zich schurend tegen een jong boompje. Als ik mijn verrekijker ophef schrik ik me een hoedje. Hetzelfde geldt waarschijnlijk ook voor de bosuil die recht op me af komt vliegen en pas op het allerlaatste moment rechtsomkeer maakt. Het leek wel of hij boven op de hoogzit wilde landen. De rillingen gaan door mijn hele lijf. Het schieten is gestopt (de buit is

binnen!) en de duisternis neemt stilaan het heft in handen. Het slotaccoord wordt gevormd door een drietal watersnippen die bij het vennetje neerstrijken. Rond een uur of zes verlaat ik mijn plekje en baan me een weg in het donker terug naar de auto. Ondanks dat ik de route goed ken levert dit mij bijna toch nog een paar natte voeten op als ik op eens midden in een modderig beekje sta. Helaas; daar had ik niet meer aan gedacht. Gelukkig

zijn mijn laarzen net hoog genoeg om het water te keren. Uiterst tevreden mijmer ik nog even na. Geluk moet je af en toe hebben. Ik had veel gezien en meegeemaakt. Heel wat leuker dan "aapjes" kijken in een drukke winkelstraat. Maar ja, ieder zijn eigen hobby en voorkeuren, nietwaar! En ding is zeker, aanloop is er op beide plekken voldoende.

CURSUS PADDESTOELEN EN MOSSEN LEREN HERKENNEN

door Jan Hermans

Na het grote succes van de eerste paddestoelen en mossencursus in 2004 organiseert Landschapsvereniging De Kringloop dit seizoen weer een vervolg op deze eerste cursus.

De cursus start weer halverwege oktober en loopt door tot halverwege december (zie hieronder de cursusdata en excursieterreinen). Het aantal deelnemers wordt dit jaar verruimd, maar leden van de Kringloop hebben daarbij **VOORRANG!!**

U kunt zich voor de cursus telefonisch opgeven bij J.Hannen (tel. 0475-334807) onder vermelding van naam, adres, telefoonnummer en lid/niet-lid van de Kringloop. '

Aanmelding kan ook schriftelijk bij J.Hermans, Hertestraat 21, 6067ER Linne of via e-mail (www.dekringlooplinne.nl)

De termijn om zich aan te melden eindigt op woensdag 5 oktober!! De cursus kost 5 Euro voor leden; niet-leden betalen 10 Euro. Het

cursusgeld dient op de eerste introductie-avond van de cursus te worden voldaan. U ontvangt tijdens de eerste cursusbijeenkomst ook het cursusmateriaal inclusief determinatietabellen en andere tips.

Zelf moet U zorgen voor een goede loop (minimaal 10x vergroting), een pincet met spitse punt, enveloppen om mossen in te bewaren of een doosje met vakjes om paddestoelen in te kunnen vervoeren.

De cursusdata en excursies zijn als volgt:

Vrijdagavond 14 oktober

Introductiebijeenkomst rond het thema paddestoelen. Aanvang 19.00 uur! In basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. De avond duurt tot 21.30 uur.

Zaterdagochtend 15 oktober

Paddestoelenexcursie naar het Meinweggebied. Aanvang 9.00 uur. De startplek hangt af van de aanwezigheid van paddestoelen in een bepaald terreingedeelte. De exacte startlocatie wordt op de introductiebijeenkomst bekend gemaakt. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Zaterdagochtend 29 oktober

Paddestoelenexcursie naar het Leudal. Aanvang 9.00 uur. Startlocatie de parkeerplaats van Staatsbosbeheer aan de Roggelseweg bij Elisabethshof te Haelen. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Zondagochtend 20 november

Afsluitende paddestoelenexcursie naar de Beegderheide. Aanvang 9.00 uur. Startlocatie parkeerplaats nabij de steenfabriek gelegen langs de Beegderweg tussen Beegden en Horn. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Vrijdagavond 2 december

Introductiebijeenkomst rond het thema mossen. Aanvang 19.00 uur!! In basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. De avond duurt tot 21.30 uur.

Zaterdagochtend 3 december

Mossenexcursie naar landgoed Hoosden bij St.Odiliënberg. Aanvang 9.00 uur. Startlocatie bij de kerk van St.Odiliënberg. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Zaterdagochtend 17 december

Mossenexcursie naar de Doort te Echt. Aanvang 9.00 uur.

Startlocatie parkeerplaats
Staatsbosbeheer in de Doort,
langs de weg tussen Echt en
Dieteren. De excursie duurt tot
12.00 uur.

De excursie van zaterdagochtend
17 december is in feite de
afsluitende activiteit van deze
cursus. Afhankelijk van de
deelnemers zijn de cursusleiders

bereid nog een determinatie-
avond te organiseren in januari
2006.

Voor verdere vragen kunt U altijd
bij de cursusleiders terecht.
Om teleurstelling te voorkomen,
wacht niet te lang met Uw
aanmelding. Vol is vol!

TERUG NAAR DE SCHOOLBANKEN...

door Leo Koster

In ons contactorgaan *Observatie*,
jaargang 31, 2004 no 5, vraagt
Jan Hermans aandacht voor de
cursus "herkennen van
paddestoelen en mossen".
Maximaal twintig personen
mogen deelnemen. "Wacht niet
te lang met uw aanmelding want
de grens van twintig is snel
bereikt", aldus Jan. De
cursuskosten zijn € 5,00 voor
leden en € 10,00 voor niet-leden.
Wat krijgt u voor dit geld? Een
cursusboek "Paddestoelen en
mossen", een goed en warm
onderkomen voor twee
theoriebijeenkomsten van elk 2
uur, vier praktijkbijeenkomsten
van elk 3 uur en de beschikking

over twee fantastische cursus-
leiders te weten Jan Hermans en
John Hannen.

Het klaslokaal van de basisschool
Triangel wordt tijdens de eerste
introductieavond bevolkt door 23
personen. Door de grote

Vlijtig judasoor

belangstelling moesten helaas diverse personen teleurgesteld worden, doch drie personen werden alsnog toegelaten. Op een tafel staat de paddestoelenpluk uitgestald. De cursisten zoeken een plekje, de verhouding man/vrouw is ongeveer gelijk. Eén mevrouw roept hoorbaar “terug naar de schoolbanken”, hiermee is de titel verklaard. “Meester” Jan speelt even voor kassier want het cursusgeld moet toch verantwoord worden. Op het bord, waaronder nog granen hangen te drogen, heeft Jan enkele relevante mededelingen geschreven. Als iedereen zijn plaatsje heeft ingenomen twinkelen de oogjes achter de bril van Jan. “Lesgeven is toch fantastisch, vooral voor een enthousiaste en gemotiveerde groep als deze”, moet hij welhaast gedacht hebben. Mieke Heijnen heeft een aparte paddestoel bij zich; vrij lange steel met manchet, de lichtbruin-kleurige hoed is enigszins straalsgewijs en v-vormig ingesneden, de randen van deze “insnijding” zijn lichtkleurig, steekt zo prachtig af tegen de rest van de hoed. Ze lijkt wel van kunststof. Doch het blijkt een echte gordijnzwam te zijn.

Bundelmycena

Jan strooit eerst wat theoretische kennis over ons heen.

Paddestoelen behoren tot de schimmels, het zijn geen planten want ze hebben geen bladgroen (chlorofyl). Zij zijn daarom afhankelijk van ander organisch materiaal, dood of levend. Bij schimmels praten we niet over zaden maar over sporen. Een spore bezit geen reservevoedsel en is meestal eencellig. Een spore vormt onder het bladerdek een netwerk van witte draden (mycelium = zwamvlok). De wanden van de witte draden bezitten chitine. Als mannelijke en vrouwelijke draden van dezelfde zwamvlok bij elkaar komen en als er bij gunstige omstandigheden (voeding, vochtigheid, temperatuur en o.a. licht) een versmelting plaatsvindt, dan

kunnen er op de draden kleine knopjes (mini-padde-stoeltjes) ontstaan. De padde-stoel (zwam) is het vruchtlichaam waarin of waarop de sporen worden gevormd. Er zijn twee hoofdgroepen paddestoelen; de **steeltjeszwammen** en de **zakjeszwammen**. Eén van de bekendste groepen van de steeltjeszwammen is die van de plaatjeszwammen. Op de lamellen aan de onderzijde van de hoed zitten houdertjes waarop sporen op steeltjes zitten. Tot de steeltjeszwammen behoren o.a. de trilzwammen (o.a. Judasoor, kleverig koraalzwammetje), de buikzwammen (o.a. aardappelbovist), de boleten (gaatjes- of buisjeszwammen zoals o.a. eekhoortjesbrood, kastanje- en heksenboleet). Bij de zakjeszwammen ontwikkelen de sporen zich in een zakje, hiertoe behoren o.a. bekerzwam, truffel en morielje.

Een prachtige sporee (sporenfiguur) van Jac Storms doet even de ronde. De kleur van de sporen kan een belangrijk determinatiekenmerk zijn. Leg een losse hoed met de onderzijde op een stuk glas of papier (gebruik donker papier als de sporen licht gekleurd zijn en wit papier als de

Gele knollamaniet

sporen gekleurd zijn). Ter bescherming wordt over het geheel een bakje of glas gezet, laat het enkele uren tot een dag staan, pak daarna voorzichtig de hoed af en het sporenfiguur is klaar. Jan wijdt nog een kort woord aan de gevolgen van de paddestoelenpluk. Door de pluk wordt zeer zeker visuele schade aangericht, doch de oorzaak van de achteruitgang van de paddestoelenflora wordt, voor wat betreft de pluk, niet door onderzoeksresultaten bevestigd. Een goed boek voor het opzoeken, determineren en bekijken van paddestoelen in diverse stadia is "Paddestoelen en schimmels van West-Europa", door Roger Phillips. (ISBN 90 274 7707 8).

In ons cursusboek is een eenvoudige tabel opgenomen die leidt tot families van padde-

stoelen. Het is de bedoeling om met zijn tweeën een paddestoel d.m.v. de determinatietabel op naam te brengen. Vol enthousiasme wordt begonnen, de cursusleiders lopen gehaast van de ene vragende cursist naar de andere.

Via 1a, 2d, 7–, 9b en 10c komen we bij de familie *mycena* (kleine kegel- of klokvormige hoeden op tere, lange stelen, gewoonlijk doffe kleuren). Nog een voorbeeld; via 1a, 2d en 7b komen we uit bij de familie *krulzoom*, op pagina 142 van eerder genoemd boek staat de soort afgebeeld, het is de gewone krulzoom. Op dezelfde wijze hebben we nog de **gele knolamaniet** en de *parelstuifzwam* gedetermineerd. Als Jan de klas zo fanatiek bezig ziet belooft hij nog een extra binnenles voor mossen c.q. paddestoelen.

De eerste praktijks in de omgeving van Aerwinckel d.d. 23-10-2004; 09.00 uur-12.00 uur.

Meer dan 50 soorten zouden we deze morgen te zien krijgen, ik licht er slechts 10 uit.

Als de **blauwe kaaszwam** nader wordt bekeken, roep ik hardop "hadden we nu nog maar

toastjes". Onmiddellijk reageert Scipio, uit zijn jaszak haalt hij in cellofaan verpakte toastjes, zoiets verwacht je niet. We zien erg veel k.p.p.-tjes, deze afkorting staat voor **kleine pest paddestoeltjes**.

Witte kluiwammen in diverse stadia, opvallend de lobbige, golvende en zadelvormige hoed. Eén minuscuul, vermiljoen-oranjekleurig bekerzwammetje wordt van de kale grond geplukt, de wetenschappelijke naam *Melastiza chateri*, de Nederlandse naam; **gewoon korthaarschijfje**.

We kijken tegen de achterzijde van het prachtige, neogotische kasteel Aerwinckel. We houden ons hier lang op, er is zoveel te zien en te genieten; hele kleine vliegjes zitten massaal op kale inktzwammen, uitgebloeide (geel) Russische rabarber (*Ligularia*), de groene specht "lacht", een "tikkende" roodborst of de neerdwarrelende en met de wind meegevoerde bladeren. Op een dode, liggende eik zien sommigen nieuwe zwammetje, in werkelijkheid zijn het lensgalletjes die van een eikenblad gevallen zijn. In het midden van dit kleine galletje zit een uitstulping waarin de larve van een galwesp zit. De **gele knolamaniet** met zijn ivoorkleurige en met okerkleurige

plakjes bedekte hoed ruikt naar aardappels. Een ander prachtig exemplaar betreft de **rodekoolzwam** (amethystzwam). Opvallend aan de **zwavelmelkzwam** is dat bij beschadiging de melk in eerste instantie wit is, doch na enkele seconden verkleurd het tot zwavelgeel. Een **gewone heksenboleet** wordt door midden gebroken, ze zit vol slakken en de buisjes kleuren onmiddellijk van citroengeel naar blauw, deze soort is goed eetbaar, maar wees voorzichtig, alle paddestoelen zijn eetbaar, doch sommigen slechts één keer. We vinden zo'n soort. Het is de dodelijk giftige **groene knolamaniet**, men is er nog niet in geslaagd een antigif te ontwikkelen. De dodelijke vergiftiging treedt pas op vanaf 6-24 uur na het nuttigen van de paddestoel. We steken de Vlootbeek over en wandelen richting Munnichsbos. Op en rond dode beuken ontwaren we een wereld van zwammen op zich. Schitterende hoof- tot consolevormige **tonder-zwammen** zitten vastgeplakt tegen de dode stam van een beuk. Ook op deze beuk de **porceleinzwam**, de ivoorwitte

Roerstvlekkenzwam

hoed is halfdoorschijnend en slijmerig. Een groep kepen (vogels) rust even uit in de top van een beuk. We gaan weer terug, Jan en John blijven nog even bij de beuk om foto's te schieten. Jan is van plan om aan het eind van de cursus een lijst met waargenomen paddestoelen op te stellen en bij enkele een korte beschrijving of bijzonderheid te vermelden. ***De tweede praktijkles in de omgeving van Exaten en de Beegderhei op 31-10-2004.*** Iedereen is uitstekend uitgeslagen want we konden een uurtje langer blijven liggen. Zo'n cursus maakt toch veel los. Harrie Senden laat ons o.a. een prachtig exemplaar van de eikhaas en enkele heideknotszwammetjes zien. Mieke Heijnen toont vol trots een fotoalbum met hoofdzakelijk afbeeldingen van

paddestoelen van de Meinweg. Er is ook een prachtige sporee afgebeeld van de aparte gordijnzwam die Mieke bij de eerste bijeenkomst aan ons toonde.

Op Exaten, met zijn prachtige herfstkleuren, heb ik ongeveer 25 soorten opgeschreven, vijf ervan krijgen een nadere toelichting.

Paarse schijnridder, een algemene soort van loof- en naaldbos, de paars-lila plaatjes staan dicht opeen.

Roestvlekkenzwam, behorend tot de collybia. Het meest opvallende kenmerk van dit geslacht is de taaie, vezelige steel en er is geen ring of volva. **Witte bundelridderzwam**, een vrij zeldzaam exemplaar, de hoed is zuiver wit en de rand vaak golvend en inderdaad in bundels.

Nevelzwam, hele groepen en halve heksenkringen hebben we bewonderd, de plaatsjes staan dicht opeen en aflopend. **Oranje dropzwam**, het vruchtlichaam op oud, rottend hout is niet hard maar gelatineus en bij aanraking vloeit het vaak in elkaar over. De Baexemerweg ligt er bij alsof het een autoloze zondag betreft, deze drukke weg is echter afgesloten i.v.m. ingrijpende wegwerkzaam-

heden o.a. het aanleggen van een rotonde. Op de Beegderheide heb ik meer dan 30 soorten opgetekend, ook hier 5 stuks die wat meer belicht worden. Uiteraard de alom bekendste en makkelijkst herkenbare soort; **vliegenschwam**.

De witte stippen op de hoed zijn velumresten. Het velum is het vlies of weefsel dat het hele gesloten vruchtlichaam van de jonge paddestoel omgeeft en beschermt. **Gewone berkeboleet**; wit tot grijze, lange steel, de buisjes zijn wit, het betreft een algemene soort.

Levermelkzwam; de witte melk droogt op een zakdoek van Jan zwavelgelig op. De groene specht lacht, een tengere pantserjuffer wordt voorzichtig opgepakt, dat geldt ook voor de heikikker en de driehoornmestkever. Jan laat drie soorten veenmos door zijn handen glijden;

onderwaterveenmos, slank veenmos en gehoornd veenmos.

Koeieboleet; groeit onder naaldhout, opvallend aan deze eetbare paddestoel de grote, hoekige c.q. raatvormige poriën.

Dennenmoorder; parasiteert op wortels van naaldbomen, de bruinkleurige bovenkant van het vruchtlichaam is vrij glad, ongelijk en bultig met vaak een dunne,

scherpe, witte groeirand.
Ans Homburg stuurt eventjes de
beide excursieleiders met een
"zwammetje" het bos in. Enkele
woorden zijn slechts voldoende
om unaniem een voorstel goed te
keuren, beide heren verdienen

namelijk een welgemeende
waardering voor hun veelal
belangeloze inzet.

Wordt vervolgd

DE VOGELKIJKER

Mijn verjaardag kwam eraan
En mijn vrouw, steeds liefderijker
Kocht voor mij een vogelkijker
Maar afijn, om kort te gaan
Ik moet aan zulke nieuwigheden wennen
Als ze op vakantie riepen:
Kijk daar zit iets
Gauw je kijker
Want we willen weten hoe die beesten heten
Dan moest ik overwegend huilerig bekennen:
Vergeeten

Het was een geweldig ding
Reuze scherp, dat moet ik zeggen
Ik besloot 'm klaar te leggen
Voor de kleinste wandeling
Maar als we dan op pad waren- o schande
En ze riepen:
Kijk een arend
Ivo, geef eens gauw je kijker
Wat een vogel, wat een snelheid, wat een breedte
Dan stond ik elke keer opnieuw met lege handen:
Vergeeten

Klein gespuis blééf klein gespuis
Alle malen bleef ik falen
Om het dichterbij te halen
En toen kwamen we weer thuis
Die thuiskomst, vreemd genoeg, zou een vaarwel zijn
Want ze riepen:
Pak de koffers uit
Waar heb je nou die kijker?
En ik zuchtte: Ja dat had ik kunnen weten
Die zal wel ergens hier of daar in 'n hotel zijn.....
Vergeten

Bron (vroeger vogels)

VOGELTAAL

Blauwborst

Een jonge blauwborst riep Leiden:
Ik ga vergaderen, pa en moe!
Waarop zijn rechtse ouders zijden:
't is net een roodborst, af en toe

Fitis

Kijk, daarginder zit een fitis
'Nee, daarvoor is-ie te klein!
nou, als het de fitis niet is
Zal het wel de tjiftjaf zijn

Goudplevier

Ik zit all1 en voel me nietig
En het is ook nog ku2r hier
En in de verte klinkt ver3tig
De klaagzang van de goudple4

Bron (vroeger vogels)